

Chợ nổi Cái Răng - di sản văn hóa phi vật thể quốc gia

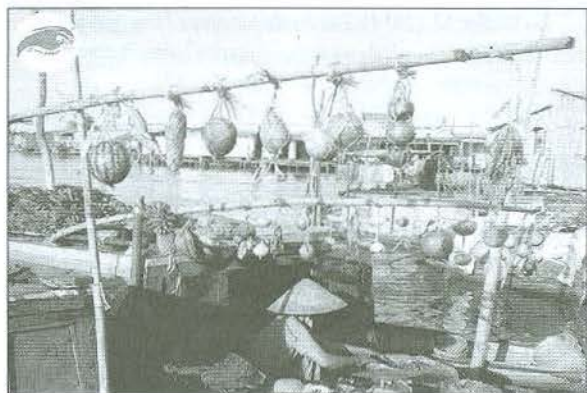
Chợ nổi Cái Răng nằm trên sông Cái Răng, gần cầu Cái Răng (quận Cái Răng), cách trung tâm thành phố Cần Thơ khoảng 6km đường bộ và mất 30 phút nếu đi bằng thuyền từ bến Ninh Kiều (quận Ninh Kiều) để xuôi thuyền trên sông về chợ nổi. Theo Viện Kinh tế Xã hội Cần Thơ, chợ nổi Cái Răng khi mới hình thành nằm ở vị trí giao nhau giữa bốn con sông Cần Thơ, Đàng Sầu, Cái Sơn, Cái Răng Bé, liền kề chợ Cái Răng trên bờ.

Đến thập niên 90 của thế kỷ XX, do trở ngại về giao thông đường thủy, chợ nổi được di dời qua khỏi cầu Cái Răng về phía Phong Điền, cách vị trí cũ trên 1km. Hiện tại, chợ nổi Cái Răng nằm ở phía hạ lưu sông Cần Thơ, cách cầu Cái Răng khoảng 600m, với diện tích mặt nước khá rộng lớn. Chợ nổi Cái Răng nằm trên trục đường thủy sông Hậu - kênh xáng Xà No nên rất thuận lợi cho việc giao thương, buôn bán với các địa phương lân cận và cả vùng sông nước Cửu Long. Đây là lý do khiến chợ nổi Cái Răng có quy mô lớn nhất, sầm uất nhất so với các chợ nổi trong vùng sông nước Cửu Long. Ngày nay, chợ nổi Cái Răng là một điểm du lịch mà không ai có thể bỏ qua khi đã một lần đặt chân đến với vùng đất Tây Đô này.

Chợ nổi Cái Răng họp từ rất sớm, khi trời còn giăng sương, hàng trăm chiếc ghe thuyền từ khắp các ngã đường đã rộn ràng kéo về chợ nổi mang theo trên đó những hàng hóa để mua bán trao đổi tạo nên không chỉ một bức tranh đầy màu sắc của trái cây, các loại nông sản với không khí nhộn nhịp, tươi vui của tiếng máy nổ, tiếng mái chèo, tiếng nói cười rộn rã mang đậm phong vị miền Tây. Hàng hóa ở chợ nổi Cái Răng rất đa dạng, từ những mặt hàng nông sản, hàng thủ công, hàng nhu yếu phẩm đến mặt hàng đồ ăn, thức uống để phục vụ cho du khách tham quan mua bán trên chợ. Nhìn chung những mặt hàng nào ở phố chợ có thì chợ nổi cũng có.

*Nhộn nhịp chợ nổi Cái Răng
(Ảnh: Tư liệu)*

*Cây bèo treo những loại quả mà người dân giới thiệu để bán
(Ảnh: Tư liệu)*

*Du khách thích thú ngắm cảnh chợ miền sông nước
(Ảnh: Tư liệu)*

Chợ họp trên sông, nên du khách có thể ngồi trên những chiếc xuồng con chèo chành, vừa thưởng thức đủ loại trái cây, món ăn đặc sản của vùng, vừa được thả hồn tận hưởng những làn gió mát dịu cũng như được thỏa sức nhìn ngắm hàng hóa được bày bán ấm áp trên thuyền đang di chuyển chậm chậm trên sông và tham gia vào hoạt động mua bán, cùng người dân. Chính sự đa dạng này đã mang đến cho khách du lịch cảm giác thích thú và mới lạ, thu hút họ đến với chợ nổi, đến với cuộc sống sinh hoạt của người dân nơi đây.

Hình thức chào hàng khá độc đáo ở chợ nổi Cái Răng là sử dụng cây bèo. Người bán loại hàng nông sản nào thì treo loại hàng đó lên một cây sào trên ghe để chào hàng. Những loại hàng hóa được bày bán trên ghe, thường thì mỗi ghe sẽ chuyên bán một loại mặt hàng. Trước mỗi ghe hàng, thường có một cây sào chống, trên đó treo loại mặt hàng mà ghe có. Ví dụ như, nếu ghe chuyên bán khoai lang thì trên cây sào sẽ treo lủng lẳng vài củ khoai, còn nếu ghe bán xoài thì trên cây sào sẽ có treo vài quả xoài, như thế muốn người mua biết rằng “ở đây có bán khoai” hoặc “ở đây có bán xoài”. Những ghe như thế gọi là ghe bèo. Và đây là những điểm đặc trưng đặc sắc của chợ nổi Cái Răng mà người ta thường gọi là “4 treo”:

Treo thứ nhất, treo những thứ ghe thuyền có bán trên cây tre dài khoảng 3 - 5 mét gọi là cây bèo. Người Cần Thơ gọi đó là “treo gì bán nấy”.

Treo thứ hai, “treo mà không bán”. Đây cũng là điều khác lạ, hấp dẫn du khách đến với chợ nổi Cái Răng vì khi đến nơi này, họ được quan sát, tìm hiểu sinh hoạt, có khi đến vài thế hệ của những thương hồ sống trên ghe. Những gia đình với ghe thuyền chính là nhà mới có treo quần áo của trẻ con, người lớn - nhưng treo mà không bán là vậy.

Treo thứ ba, chợ nổi Cái Răng có đồ “không treo mà bán”. Do chợ hoạt động từ nửa đêm về sáng nên người đi chợ không chỉ tìm mua trái cây, nông sản. Những chiếc thuyền nhỏ len lỏi phục vụ khách đi chợ và tham quan chở các mặt hàng ăn nhẹ, giải khát như bánh, phở, hủ tiếu, cà phê... góp phần tạo sự gần gũi và náo nức hơn cho khu chợ.

Treo thứ tư, là hình thức “treo cái này nhưng bán cái khác” hay còn gọi là “bèo lá bán ghe”. Nếu nhìn thấy trên cây bèo không treo nông sản, trái cây mà treo một tấm lá lợp nhà hoặc tàu lá dừa thì người ta có thể mặc định hiểu ngay rằng chính chiếc ghe, xuồng có cắm cây bèo là thứ mà chủ nhân muốn bán...

Điểm nhấn của chợ nổi Cái Răng là cảnh người bán đứng trên ghe giao hàng, thương hồ giao hàng, kẻ chuyên người nhận hàng, đặc biệt bạn sẽ được hòa mình cùng với một thế giới thu nhỏ giữa nước trời mênh mông và những con người hiền hòa, đôn hậu. Điểm độc đáo của chợ nổi Cái Răng là ở chợ nổi không “bán chịu” và ít nói thách; mọi giao dịch diễn ra nhanh chóng để kịp con nước hoặc trước lúc chợ tan, khi mặt trời lên cao; để người bán và người mua đều có lợi, tiết kiệm được thời gian, hạn chế chi phí, đưa nhanh hàng hóa đến nơi cần thiết. Mọi người đều thấm nhuần các quy ước, thông lệ mua bán trên sông nên đã tự thỏa thuận, vạch ra một công thức, trật tự giao thương cho mình, trở thành “văn hoá chợ nổi”.

Với những giá trị đặc sắc về văn hóa và kinh tế của chợ nổi Cái Răng, Tạp chí du lịch Rough Guide (Anh) đã bình chọn chợ nổi Cái Răng là một trong 10 khu chợ ấn tượng nhất thế giới, mô tả là điểm đặc biệt lạ mắt với các thuyền bán hàng “rực rỡ sắc màu nhiệt đới”. Trang Web Youramazing-places cũng đưa ra danh sách 6 chợ nổi đẹp nhất châu Á, trong đó có đề cập đến chợ nổi của khu vực Đồng bằng Sông Cửu Long, mà chợ nổi Cái Răng là một điển hình. Chợ nổi Cái Răng được Bộ Văn hóa, Thể thao và Du lịch công nhận là di sản văn hóa phi vật thể quốc gia theo Quyết định số 829/QĐ-BVHTTDL ngày 10.3.2016. Chợ nổi Cái Răng là nơi mua bán, trao đổi hàng hóa khi đường bộ và các phương tiện lưu thông đường bộ ở khu vực này chưa được phát triển. Hiện nay mạng lưới giao thông đường bộ phát triển, nhưng chợ nổi vẫn hoạt động và ngày càng sầm uất, mang lại tiềm năng phát triển kinh tế cho địa phương./.

Ngọc Ánh (TH)